

Hodnocení: 4 body (s přimhouřenýma očima); zkuste to příště ještě stručněji, jednodušeji

Eva Kotašková, 332998

Merton, Robert. 1968. The Matthew effect in science: The reward and communication systems of science are considered. *Science*, 159 (3810): 56-63

Alternativní název: Ocenění vědeckého poznání: reprodukce nerovností či podpora vědění?

Robert Merton ve svém článku rozvíjí způsoby, kterými psychologické procesy ovlivňují rozdělení ocenění vědců za jejich práci a také vliv, které mají tyto procesy na tok idejí a objevů skrze komunikační síť vědy. Téma sociální stratifikace vyznamenání vědců nahlíží skrze koncept tzv. Matoušova efektu (Matthew effect), který tkví v narůstání ocenění a uznání jednotlivých vědeckých příspěvků těch vědců, kteří již mají značné renomé a naopak neposkytování takové pozornosti těm, kteří doposud ve své vědecké kariéře nezanechali (oceněnou) stopu. Samotní laureáti, píše Merton, vidí tento efekt jako základní nerovnost v systému ocenění, který ovlivňuje kariéry jednotlivých vědců. Merton ale vyjma této osobní roviny zdůrazňuje také další implikace ve vývoji vědy. Z hlediska komunikačního systému může tento efekt, v případě spoluprací a multiple discoveries (objevů, které jsou provedeny individuálně, nezávisle na sobě), zvyšovat viditelnost nových vědeckých poznatků v komunikační síti. Jinými slovy, příspěvky významně postavených vědců spíše včas a rozsáhle vstoupí do komunikačních sítí vědy, a zrychlí tak svůj vývoj (protože pouze na práci, která je efektivně přijata a využita jinými vědci, záleží).

Viditelnost objevu není pouze záležitostí množství na sobě nezávislých, potvrzujících se výsledků, ale také postavení vědce, který výzkum provedl ve stratifikačním systému vědy. V důsledku popsání Matoušova efektu dochází ke kumulaci: bohatší se stává bohatším – bohatší má lepší předpoklady pro rozvoj. Systém ocenění tak vytváří „třídní strukturu“ vědy, stratifikující distribuci šancí mezi vědci na rozšiřování jejich role jako objevitelů. Tento proces vytváří diferencovaný přístup k vědecké produkci, která může být na jednu stranu podpořena oceněním či oceněným, na druhou stranu některé objevy a problémy mohou zůstat opomenuty. Psychologické i sociální důsledky Matoušova efektu tedy mohou být pozitivní i negativní a to jak z hlediska individuálního, tak sociálního.